

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kelian Oras

VÄÄRTUSKASVATUSLIKE EESMÄRKIDE SAAVUTAMINE LASTERAAMATUTE
KAUDU LASTEGA FILOSOFEERIMISE MEETODIT KASUTADES 6-7AASTASTE
LASTEGA

bakalaureusetöö

Juhendaja: Egle Säre

Läbiv pealkiri: Väärtuskasvatuslikud eesmärgid

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Egle Säre (MA)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: Irja Vaas (mag)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetiline ülevaade	5
1.1 Mõisted	5
1.2 Väärtuskasvatus lasteaias	5
1.3 Lastega filosoferimise meetod	7
1.4 Lastega filosoferimise eesmärgid ja metoodika.....	7
1.5 Varasemad uurimused	8
2. Metoodika	9
2.1 Valim	9
2.2 Andmete kogumine.....	10
2.3 Andmeanalüüs	11
3. Tulemused.....	13
3.1 Väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamine.....	13
3.1.1 Väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamine lastega filosoferimise meetodit kasutades.....	14
3.1.2 Aktiivõppemeetodid.....	15
3.2 Lasteraamatute tekstide sobivus ja kasutatavus.....	15
3.3 Kriteeriumid, mille järgi valitakse lasteraamatuid	17
3.3.1 Näiteid sobilikest lasteraamatutest.....	18
4. Arutelu	19
4.1 Töö piirangud ja praktiline väärtus.....	20
Kokkuvõte	21
Abstract	22
Tänuõnad	22
Kasutatud kirjandus.....	23
Lisad	26

Sissejuhatus

Väärtuskasvatus on planeeritud tegevus, mille abil soovitakse õpetada väärtuste üle mõtlema või väärtustama ning edendama kõlbelist arengut (Schihalejev, 2011).

Väärtuskasvatuse protsessi käigus kujundatakse inimeste väärtushoiakuid. Lastel hakkavad väärtushoiakud kujunema juba koolieelses eas, vanemate abiga või ilma ning nii teadlikult kui alateadlikult (Eyre & Eyre, 1993). Mürsepp (2010) on väitnud, et „väga suur roll väärtushinnangute kujundamisel on kindlasti lasteraamatutel ja nende rikkalikul valikul“ (lk 33). Juba koolieelses eas puutuvad lapsed palju kokku lastekirjandusega- ise raamatuid sirvides või täiskasvanu abiga. Tekstid, mida lastele ette loetakse, panevad last enamasti mõtlema ja oma kogemustega siduma (Kulderknup, 2009), mistõttu võibki oletada, et lasteraamatud kujundavad ja annavad lastele edasi erinevaid väärtusi.

Erinevad uuringud (Kurik, 2012; Lääts, 2014) on näidanud, et lasteaiadõpetajad kasutavad õppe- ja kasvatustegevustes erinevate teemade käsitlemiseks lasteraamatuid. Lasteraamatute olulisus on välja toodud ka Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008), kus õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6-7aastane laps tunneb huvi lugemise ja lastekirjanduse vastu. Sutrop (2008) on öelnud, et praegune riiklik õppekava toob välja vaid selle, milliseid väärtusi tuleb lastele edastada, aga pöörab liiga vähe tähelepanu sellele, kuidas peaks neid teemasid käsitlema. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob välja ka selle, et õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel kujundatakse ja arendatakse väärtushinnanguid.

Harro-Loit (2011) on märkinud, et „lastega filosoferimine ehk sokraatiline mõtetevahetus dialoogis on üks meetod, mida on võimalik tulemuslikult väärtuskasvatuseks kasutada“ (lk 25). Lastega filosoferimine ei õpeta lastele ajalugu ega mõtlema viisil nagu suured filosoofid seda tegid (Costa, 2013), vaid annab lastele (ja ka täiskasvanutele) võimaluse mõelda ning arutleda kõikvõimalike teemade üle ning samuti küsida ja vastata küsimustele. Seega on vajalik lastele regulaarselt pakkuda võimalusi arutleda eluliste teemade üle. Lastega filosoferimise meetod on levinud üle maailma, kuid Eestis on seda veel vähe uuritud ja arendatud (Kiiman, 2010; Säre, 2010) .

On üldlevinud arusaam, et hariduse kaudu edastatakse väärtusi (Haydon, 2006). Lastekirjandust ja väärtuste kujundamist on võimalik ühitada läbi lastega filosoferimise meetodi ja väärtuste selitamise abil läbi arutelu (Säre, 2012). Lastega filosoferimine aitab märgata ja mõista erinevaid väärtusi ning põhjendada ja mõtestada moraalseid valikuid (Harro-Loit, 2011). Töö autor leiab, et riiklikust õppekavast puudub ühtne arusaam

efektiivsetest lähenemistest väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamisel, mistõttu on oluline mõista, kuidas saavutada väärtuskasvatuslike eesmäärke.

Antud töö ajendiks oli autori isiklik huvi, kas ja kuidas saab ühildada väärtuskasvatust, lasteraamatuid ja lastega filosoferimise meetodit. Autorile teadaolevalt ei ole varem tehtud uuringuid selle kohta, kas ja millistel viisidel on väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamine võimalik lastega filosoferimise meetodit praktiseerides lasteraamatute tekste kasutades.

Käesoleva töö eesmärgiks oli:

- 1) selgitada välja, milliseid meetodeid kasutades saavutavad väärtuskasvatuslike eesmäärke 6-7aastaste lastega koolieelse lasteasutuse õpetajad;
- 2) selgitada välja, kuidas hindavad lasteaiaõpetajad lasteraamatute tekstide sobivust väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel;
- 3) selgitada välja, kui oluliseks peavad koolieelse lasteasutuse õpetajad väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamist lastega filosoferimise meetodit kasutades.

Eesmärgi täitmiseks püstitati kolm uurimisküsimust:

- 1) Millised on õpetajate arvamused sobilikest viisidest, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke?
- 2) Millised on lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatute tekstide sobivusele väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamisel?
- 3) Millised on kriteeriumid, millest õpetajad lähtuvad lasteraamatute (tekstide) valikul?

Töö koosneb kolmest suuremast peatükist, mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade väärtustest, väärtustamisest ja väärtuskasvatusest, väärtuskasvatusest lasteaias, lastega filosoferimise meetodist, selle olemusest ja eesmärgist ning varasematest uurimustest. Teises peatükis kajastatakse antud töö metoodika osa- valim, andmete kogumine ja andmeanalüüs. Kolmandas peatükis esitatakse uurimuse tulemused koos aruteluga.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Mõisted

Sõna „väärtus” tähendab „väärt olema” ja see tuleb ladinakeelsest sõnast *valere* (Sutrop, s.a.). Väärtuse all mõeldakse midagi, mis on kellelegi oluline ja mida on tähtis omada (Heinsoo, 2013). Sutrop (s.a.) on kirjutanud, et „väärtused on mingid seisundid või tingimused, mida inimesed igatsevad ja hindavad või kardavad kaotada“. Org (2012) on märkinud, et „väärtused on sotsiaalselt heakskiidetud eesmärkide sõnavara, mida ühiskonnaliikmed kasutavad tegevuse motiveerimiseks ja lahenduste õigustamiseks“ (para 1). Sutrop (2009) on veel välja toonud, et väärtusi on mitut erinevat tüüpi:

- 1) moraalsed väärtused (ausus, hoolivus, sallivus, headus, töökus, väärikus jt);
- 2) sotsiaalsed-poliitilised väärtused (vabadus, õiglus, kultuuriline mitmekesisus, võrdõiguslikkus, rahvuslus, lojaalsus, keel jt);
- 3) biloogilis-füüsikalised väärtused (elu, tervis, keskkond, loodus jt);
- 4) esteetilised väärtused (ilu, kunst).

Väärtustamine on protsess, mida saab jagada kolmeks osaks: kognitiivne, afektiivne ja tegevuslik mõõde. Kognitiivne tasand hõlmab enda alla väärtused ning väärtuste mõistmise, afektiivne tasand aga väärtushinnangud- ja hoiakud. Väärtustamise tegevuslik mõõde sisaldab aga harjumuslikke käitumisviise, otsustamist ja sellekohast tegutsemist. Kõik need kolm mõõdet on omavahel seotud ning mõjutavad üksteist (Schihalejev, 2011).

Väärtuskasvatus kui suunav tegevus aitab inimesel mõista, milline ta olla soovib, millele oma elus soovib panustada ning mida soovib endale eesmärgiks seada. Väärtuskasvatus aitab prioriteetidid paika panna ja võimaldab oma elu kujundada õnnelikuks (Sutrop, 2009, viidatud Heinsoo, 2013j). Heinsoo (2013) on märkinud, et „väärtuskasvatuse protsessis õpib inimene arutlema ning enda ja oma kaaslaste väärtuste üle järele mõtlema. Näiteks peegeldades kaaslastele nende nõrku ja tugevaid külgi, toetab laps nii enda kui ka ümbritsevate inimeste moraalset arengut ning selle abil tekivad paremad tingimused väärtuste praktiseerimiseks“ (lk 6).

1.2 Väärtuskasvatus lasteaias

Lasteaial on väga oluline roll lapse isiksuse ja väärtuste kujundamisel. Kann (2012) on välja toonud, et laps omandab väärtused elu jooksul, sest kindlaid väärtuseid ja suhtumist lastel kaasa sündinud ei ole. Kulderknup (2009) on märkinud, et valdkonna sotsiaalsed- ja

enesekohased oskused järgi kuueaastane laps mõistab väärtusi. Laps tunneb, et teda väärtustatakse ja temast hoolitakse sõbralikus ja toetavas keskkonnas (Järv-Mändoja, Riis, Käesel & Pill, 2014). Kuigi erinevaid väärtusi, mida lasteaedades eriti tähtsaks peetakse, on väga palju ja erinevaid, tuginevad kõik lasteaiaid siiski õppekavas sihiks seatud alusväärtustele. Need väärtused on kirjas arengukavades, neid võib näha lasteaedade kodulehtedelt ja ka rühmaruumis seinal.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) näeb ette, et lasteaialaps tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu (§ 18. Valdkond Keel ja kõne, p 1 lg 3). Lasteaias proovib lastele raamatute vastu huvi tekitada õpetaja, kes saab kasutada teoseid erinevate tegevuste läbiviimisel või magamamineku ajal ettelugemiseks. Mürsepp (2010) on märkinud, et „lasteaiaõpetajad peavad rahvajuttudest väga lugu, nad tunnetavad nende põlist olemust ning tähtsustavad seda, et muinasjutt annab edasi selliseid väärtusi nagu näiteks töökus, abivalmidus ja ausus“ (lk 30). Kõik see, mida lapsed koolieelses eas õpivad, jääb neid saatma kogu eluks, nii võib olla ka väärtuste kujundamisega. Niemi (2009) on väitnud, et „õpetaja on oma töös alati väärtuste vahendaja“ (lk 27). Me peaksime kujundama laste väärtusi sellepärast, et see on kõige tähtsam ja tõhusam asi, mida me saame nende õnne nimel teha (Eyre & Eyre, 1993). Ühtlasi saame vastuse ka küsimusele - miks on väärtuste õpetamine üldse vajalik.

Riikliku õppekava mina ja keskkond õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgidena on välja toodud, et laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult ning väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi. Valdkonna mina ja keskkond sisus on välja toodud üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid ning tervise väärtustamine (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Lasteaedades üldinimlike väärtusi riiklikul tasandil kokku lepitud ei ole (Mitt, 2012), kuid erinevatest uuringutest on välja tulnud, et üldinimlike väärtustena peetakse kõige olulisemaks ausust, austust ja eeskujut (Kõõra, 2012; Paide 2012; Schihalejev, 2011). Nende väärtuste kujunemisele aitavad kaasa eeskujud, mäng, lugemispalade kuulamine (Veisson & Kuurme, 2010) ja ka arutlemine, mis aitab märgata ja mõista väärtusi ning põhjendada ja mõtestada moraalseid valikuid (Harro-Loit, 2011). Lapsed õpivad kõige paremini tegevuse kaudu. See kehtib ka elu põhiväärtuste õpetamisel (Schiller & Bryant, 1998).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) toob muusika valdkonnas välja, et õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalisi-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning

väärtushinnanguid. Lasteaiale (ja ka koolile) on pandud suur vastutus oluliste väärtuste edasikandmiseks, sest väärtushoiakud kujunevad just lapse- ja noorukieas (Sutrop, 2009).

1.3 Lastega filosoferimise meetod

Käesolevas töös on kasutusel mõiste: lastega filosoferimine. Lastega filosoferimist kirjeldatakse antud töös kui praktilist tegevust. Lastega filosoferimisel puudub üks ja ainuõigesti mõistetav definitsioon, kuid Barbara Brüning (2001, viidatud Säre, 2010 j) on märkinud, et „filosoferimine on mõtlemis- ja arutlusviis, mis koosneb erinevatest tegevustest, milleks on hämmastamine, küsimine, järelemõtlemine, kahtlemine ja järelepärimine“ (lk 6). Lastega filosoferimisel ei kasutata erialatermineid, isegi mitte mõistet filosoofia, samuti ei esitleta filosoofilisi teooriaid. Kiiman (2010) on kirjutanud, et „lastega filosoferimise tähtsaimaks eesmärgiks on autonoomse mõtleja kasvatamine, keskendutakse küsimisele, uurimisele, põhjendamisele ja kriitilisele mõtlemisele. Metoodikat kasutatakse erinevates riikides töös lastega alates lasteaia eest kuni ülikoolieani välja“ (lk 6). Fisher (2005) on märkinud, et lastega filosoferimise meetodit praktiseerides on „lastele võimalik õpetada arutlemist, loogilise mõtlemise kasutamist õppimisel ning teadmiste hankimist. Selleks tuleb anda neile võimalus, et nad jõuaksid oma mõtetes selgusele, et nad saaksid sõnastada oma mõtteid ja arendada edasi mitmesuguseid teooriaid ning põhjendada oma veendumusi“ (lk 7).

1.4 Lastega filosoferimise eesmärgid ja metoodika

Lastega filosoferimine peab olema lõbus: fantaasiarikas mõtisklus ja juurdlemine, seoste leidmine ja avastamine, mõtete ja keelekasutusega mängimine, uute võimaluste ja ideede järgimine ja katsetamine (Zoller, 2008), mis on ühtlasi filosoferimise eesmärgiks. Wiesheu (2008, viidatud Säre, 2010 j) on välja toonud, et „lastega filosoferimise ülesandeks on äratada lastes uudishimu ja teadmisjanu; ärgitada neid ise küsima, otsima ja uurima; suunata lapsi iseseisvalt ühisvestlustes arutlema ja oma probleemidele lahendusi otsima“ (lk 9). Sutropi (2008) sõnul on õpetaja ülesandeks väärtuste edastamine ning väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks tuleb lapsi panna oma väärtuste üle mõtlema. Seega võib oletada, et lastega filosoferimise meetodi rakendamine sobib hästi väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamiseks.

Fisher (2005) on märkinud, et „väiksed lapsed on sündinud jutupaunikud. Nad lobisevad, kirjeldavad, pärivad ja vaidlevad enamuse oma ajast. Niisugune vadistamine

ergutab laste mõtlemist, kuna sunnib neid arutlema, õigustama, otsima põhjusi, jutustama sündmustest ja neid struktureerima ning lõpuks oma kogemuste üle ka järele mõtlema“ (lk 145). Kui me tahame, et meie lastest kasvaksid mõtlevad täiskasvanud, tuleb neist teha kõigepealt mõtlevad lapsed (Lipman, 1990, viidatud Fisher, 2005 j).

Lastega filosoferimise meetoditena võib välja tuua kaks peamist meetodit: laste küsimustest kinnihaaramine ja vastuküsimuse esitamine ning lasteraamatute või -tekstide kasutamine lähtepunktina (Zoller, 2008), millest viimast käsitletakse ka antud töös. Zoller (2008) on veel välja toonud, et „teadmiste omandamine ei käi ainult mõtiskluste ja vestluste kaudu“ (lk 83) ning ta on välja pakkunud ka teisi meetodeid lastega filosoferimisel, milleks on:

- 1) rolli- ja liikumismängud;
- 2) joonistamine, maalimine, kollaaži kleepimine;
- 3) ilmsi nähtavad unenäod, fantaasiarännakud;
- 4) ajurünnak.

1.5 Varasemad uurimused

Töö autor leidis eestikeelseid ning inglisekeelseid lõputöid lasteraamatute sobivuse ja kasutamise kohta, milles kajastatakse lasteraamatuid töö osana. Näiteks Heinsbergen (2013) tõi oma lõputöös välja, et pildiraamatud on suurepärased abivahendid erinevate teemade paremaks mõistmiseks, mida kasutada koolieelses eas lastele õpetamisel. Laanes (2014) lõputöös oli juttu lasteraamatute illustratsioonide sobivusest ning lõputöös selgus, et illustratsioonil on eelkooliealise lapse elus eeskuju ja õpetust andev roll. Pildid lisavad tekstile juurde lisainformatsiooni, arendavad lapse fantaasiat, ilumeelt, emotsioone ning rikastavad mõtte ja tundemaailma. Kauffmani (2005) lõputöös selgub, et lapsel areneb vajalik lugemisoskus siis, kui õpetajad suudavad lastele pakkuda kogemusi kirjandusega. Ka Minardi (1994) lõputööst selgub, et õppekava julgustab kasutama õpetamisel lastekirjandust ning lasteraamatute kasutamine on tõhusaks vahendiks eelkooliealiste lastega õppe- ja kasvatustöös.

Eestis on väärtushinnangute alaseid uurimusi tehtud 1920-ndatest aastatest alates. Peamiselt on keskendutud laste ja noorte tulevikuplaanidele, õpingutele ja vabale ajale (Pilli & Maandi, 1998). Paide (2012) uuris, milliste väärtuste õpetamist peavad 4-6aastaste laste õpetajad ja lapsevanemad oluliseks. Selgus, et kõige olulisemaks väärtuseks, mida lapsele õpetada, peetakse austust. Samas Kõõra (2012), kelle eesmärgiks oli välja selgitada koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevanemate arusaamad väärtuskasvatusest, kirjutas

oma bakalaureusetöös, et kõige tähtsamaks väärtuste omandamisel peeti eeskujuna. Samuti tõi Kõõra (2012) välja, et lapsevanemad ja õpetajad väärtustavad põhiliselt samu väärtusi, samas Paide (2012) bakalaureusetöös selgus, et õpetajate ja lastevanemate arvamused väärtustest siiski erinesid. Tampuu (2012) märkis oma uurimuses, et teistega arvestamine ja koostööoskus on need väärtused, mille arendamist pidasid kõik intervjueritavad oluliseks.

Aruste (2014) bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada Eesti lasteaiaõpetajate hinnangud väärtuskasvatuse meetodikale Väärtuskasvatus Tarkuste Hoidise abil ning leiti, et õpetaja on see isik, kes aktsepteerib laste öeldut ja julgustab neid veelgi laiemalt mõtlema ja arutlema. Tarkuste Hoidise metoodika praktiseerimisel on abiks aktiivõppe meetod lastega filosoferimine. Samuti tõi Aruste (2014) välja, et metoodilistest tegevustest hindasid õpetajad kõige enam vajalikuks arutlemist ja küsimuste esitamist lähtuvalt lastega filosoferimise meetodist. Tarkuste Hoidise metoodika tugevuste juures töid neli õpetajat metoodilistest tegevustest eraldi välja abistava meetodina kasutatud lastega filosoferimise meetodi. Sellest lähtuvalt võib väita, et lastega filosoferimise meetod sobib väärtuste teemadel arutlemiseks.

2. Metoodika

2.1 Valim

Uuring viidi läbi koolieelse lasteasutuse õpetajatega, kes õpetavad Tartu ja Tallinna lasteaedades. Uuritavad valiti välja kolme kriteeriumi järgi:

- 1) õpetajal on vähemalt kolmeaastane töökogemus koolieelses lasteasutuses, sealhulgas kogemus koolieelikute (6-7-aastaste laste) õpetamisega;
- 2) õpetajal oleks erialane kõrgharidus;
- 3) õpetaja on läbinud lastega filosoferimise koolituse ning on varasemalt lastega filosoferinud.

Tabel 1. Intervjueritavate andmed

<i>Pseudonüüm</i>	<i>Õpetaja tööstaaz</i>	<i>Osalemine koolitusel, mis käsitleb väärtuskasvatust</i>	<i>Lastega filosoferimise kogemus</i>
Katrin	4 aastat	Õppe- ja kasvatusmeetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine (84h).	4 aastat
Liisa	5 aastat	Õppe- ja kasvatusmeetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine (84h).	1 aasta

Mari	7 aastat	Õppe- ja kasvatusteetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine (84h).	1,5 aastat
Anne	28 aastat	Õppe- ja kasvatusteetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine (84h).	1 aasta
Kristi	8 aastat	Õppe- ja kasvatusteetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine (6h+8kuud praktilise filosoferimise vaatlustunnid lastega filosoferimise meetodi praktiseerimisel 3-7a lastega.).	2 aastat

Tabel 1 andmetest on näha, et uurimuses osales viis lasteaiaõpetajat ning kõik õpetajad on läbinud koolituse „Õppe- ja kasvatusteetod ühisarutelude juhtimiseks. Lastega filosoferimine“. Kaks õpetajat on lisaks lastega filosoferimise koolitusele osalenud ka mõnel teisel väärtuskasvatust käsitleval koolitusel: „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“ ning „Draamapedagoogika“. Üks õpetaja on lisaks osalenud ka väärtuskasvatust käsitleval lasteaiaõpetajatele mõeldud kogemuspäeval.

2.2 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutas töö autor poolstruktureeritud küsimustega intervjuud (lisa 1), lähtudes püstitatud uurimisküsimustest. Öunapuu (2014) sõnul on poolstruktureeritud intervjuud mugav kasutada, sest see võimaldab uurida varjatud nähtusi ja nende tunnuseid. Intervjuu küsimuste lõpliku variandini jõudis töö autor pärast katseintervjuu läbiviimist ning juhendajaga konsulteerimist. Antud töö autor viis läbi uuringus mitteosalenud õpetajaga katseintervjuu, millega kontrolliti küsimuste sobivust ja mõistetavust. Katseintervjuu läbiviimine andis töö autorile võimaluse leida intervjuu kavas täpsustusi vajavaid küsimusi ning samuti andis võimaluse täiendada andmete analüüsimise oskust. Katseintervjuus osalenud õpetaja on lasteaiaõpetajana töötanud 5-aastat ning Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja erialal läbinud aine Lastega filosoferimine. Katseintervjuu analüüsi tulemustest lähtuvalt arvas töö autor, et intervjuu küsimustes muudatusi ei ole vaja teha.

Esiagne plaan oli läbi viia individuaalintervjuu, mis on kombineeritud vabast vestlusest ja kindlatest küsimustest. Selline intervjuu vorm sobib käesoleva uurimuse eesmärgini jõudmiseks sellepärast, et võimaldab õpetajate kogemusi ja arvamusi välja selgitada, tulenevalt õpetajate pädevusest. Selleks saatis töö autor õpetajatele e-maili, paludes osa võtta intervjuust ning lisa juurde vajamineva informatsiooni. Kümnest õpetajast, kellele vastavasisuline e-mail saadeti, ei vastanud mitte ükski. Seejärel pidas töö autor nõu juhendajaga, kelle soovitusel saadeti õpetajatele uus kiri, milles paluti intervjuu küsimustele

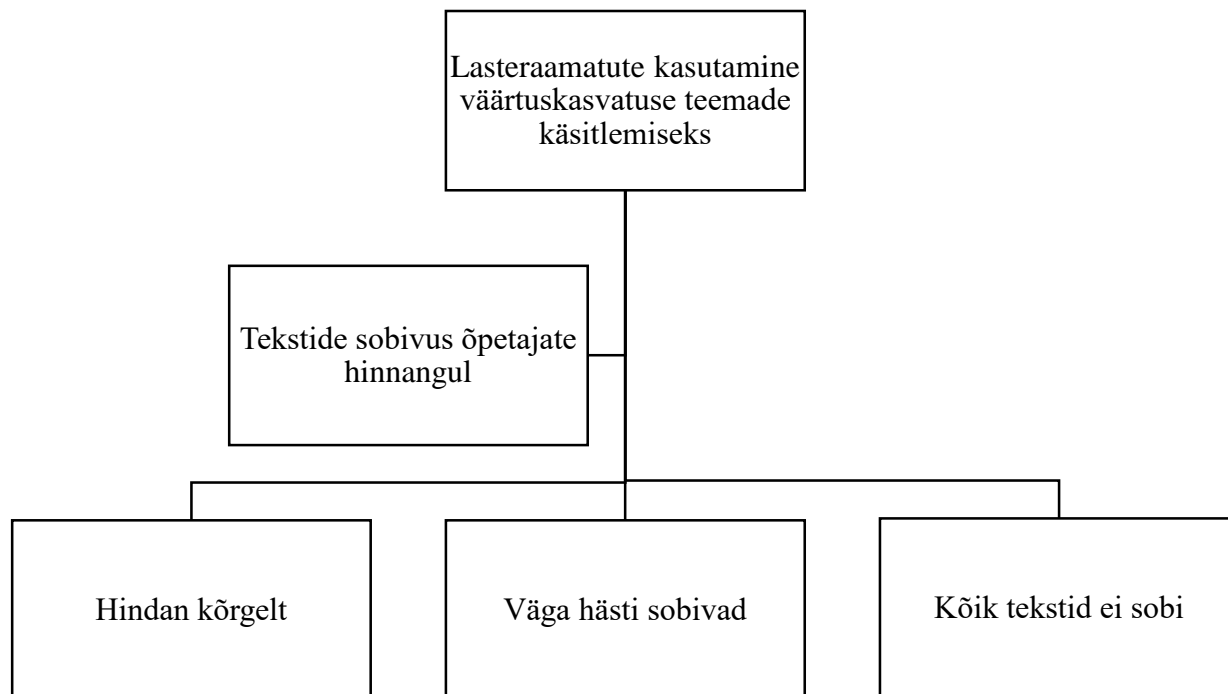
vastata endale sobiva suhtlusvahendi kaudu- e-maili, telefoni või skype vahendusel. Kümnest õpetajast oli nõus e-maili teel küsimustele vastama viis õpetajat. Intervjuu koosneb 21st autori poolt välja töötatud küsimusest, mis jaotati vastavalt püstitatud uurimisküsimuste alla.

Uuring viidi läbi käesoleva aasta veebruarist aprillini. Veebruari kuus koostas töö autor intervjuu küsimused ning märtsis saadeti e-maili teel kirjad kümnele lasteaiaõpetajale. Katseintervjuu ning käesoleva töö uuritavatega toimusid e-intervjuud aprilli kuus. Meho (2006) sõnul on e-maili teel tehtava intervjuu plussiks see, et saadakse oma vastuste üle piisavalt mõelda, enne kui vastused ära saadetakse ning samuti ei kulu aega transkribeerimisele. Miinusena on Meho (2006) välja toonud, et inimesed ei pruugi lihtsalt e-mailile vastata, mis ühtlasi tuli välja juba töö autori esimesel katsel paluda õpetajaid osaleda intervjuus. Intervjueeritavad saatsid oma vastused töö autori e-mailile ning vajadusel saatis töö autor intervjueeritavatele täpsustavaid küsimusi. Autor saatis täpsustavaid küsimusi kolmele õpetajale, kes andsid täiendavaid vastuseid. Viimases e-kirjas tänas autor õpetajat ning rõhutas intervjueeritava panust käesolevasse uurimusse.

2.3 Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, milles huvitatakse subjektiivsetest tähendustest ning ei kasutata arvulisi andmeid (Õunapuu, 2014). Kvalitatiivne sisuanalüüs aitab teemat uurida sügavuti ning mõista, mida intervjueeritavad vastava teema kohta arvavad või tunnevad (Laherand, 2008). Antud töös kasutati induktiivset sisuanalüüsi.

Andmete analüüsimist alustati andmete kodeerimisega. Kodeerijasisene kooskõla leiti sellega, et erinevatel ajahetkedel loeti kõik intervjuud mitmeid kordi läbi. Selle tulemusena muudeti osade koodide sõnastust või lisati koodi juurde. Koodide moodustamiseks tõsteti esile sarnased ning samatähenduslikud sõnad/lauselõigud intervjuu vastustest ning seejärel moodustati neist fraasid. Seejärel moodustati antud fraasidest alakategooriad, mis omakorda paigutati suuremate peakategooriate alla. Kategooriate ja alakategooriate paremaks mõistmiseks on allolev joonis (joonis 1). Andmed analüüsiti manuaalselt.

Joonis 1. Kategooriate jaotus

3. Tulemused

Käesoleva töö tulemused on esitatud koos iseloomustavate tsitaatidega intervjuude vastustest. Vastaja ehk intervjuueeritav on edaspidi märgitud vastava pseudonüümiga. Töös välja toodud tsitaatide sõnastust esitatakse muutmata kujul. Järgnevate töös leiduvate tsitaatide paremaks mõistmiseks selgitab käesoleva töö autor lahti järgmised märgid:

- ... tähistab poolikuid lauseid;
- tähistab väljajäetuid tekstiosi.

3.1 Väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamine

Uurimisküsimusest „Millised on õpetajate arvamused sobilikest viisidest, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke?“ selgus, et kõikide intervjuueeritavate arvates on väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamiseks erinevaid viise ja meetodeid. Intervjuu küsimusele, millised on õpetajate arvates sobilikud viisid, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke, oli intervjuueerival välja toodud viis erinevat valikut. Lisaks nendele pakkusid õpetajad ise välja veel viis erinevat viisi väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamiseks-õpetlikud muinasjutud, jutud isiklikust elust, lavastused käpiknukkudega, filosoferimine ja juhtumite lahendamine ja arutelu. Väärtuste kujundamisel toodi enim välja eeskuju, erinevaid tegevusi ja lastega filosoferimist.

Liisa: Eeskuju järgi väärtuste õpetamine, tegevuste kaudu. --- Suunatud uurimuslik õpe; õuesõpe.

Kristi: Sobilikud väärtuste õpetamise viisid on minu arvates tegevused, eeskuju ning väärtuste õpetamine vestluse kaudu. ... „Kiusamisest vabaks“ karukoosolekud, rühmatöö.

Anne: Eeskuju eelkõige kuid läbi lugude väärtuste õpetamine, õigemini juhtumite lahendamine ja juhtumite arutelu, --- rollimäng, filosoferimine, õppetöö gruppides, paaristööd, ajurünnak.

Mari: Isiklik eeskuju, õpetlikud muinasjutud, jutud isiklikust elust, lavastused käpiknukkudega jms, filosoferimine. --- planeeritud tegevused grupitööna, õppevideod oma rühma tegevustest (nt mänguvaatlus) ja rühma pildialbumi täiendamine, näidendite lavastamine, rühmasiseste sündmuste korraldamine...

Üks õpetaja tõi välja konkreetseid näiteid meetoditest, kuidas tema rühmas väärtuskasvatuslikke eesmärgid saavutatakse. Samuti tõi õpetaja esile selle, et käskude-keeldude kaudu väärtuste kujundamine ei ole kõige paremaks viisiks, kuna see tapab lapse loovuse ja vabaduse.

Katrin: Mängime korra nädalas situatsioonimänge (olukorrad elust enesest). Meie rühmas on nt reeglid piltidega (vanasõnad): Muna on kanast targem (laste lemmik), harjutamine teeb meistriks, oma silm on kuningas. Käsku ja keelu kasvatus ei anna häid tulemusi, sest see tapab vabaduse ja loovuse.

3.1.1 Väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamise meetodid lastega filosoferimise meetodit kasutades.

Kõikide vastajate arvates on võimalik filosoferimise meetodit kasutades saavutada väärtuskasvatuslikke eesmärgid. Õpetajad tõi välja, et läbi filosoferimise saab laps väljendada oma mõtteid ja tundeid, sealjuures süveneb laps ka rohkem teemasse. Järgnevalt on välja toodud õpetajate näiteid lastega filosoferimise meetodi praktiseerimise kasutamisest väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamiseks.

Liisa: Kui laps saab väljendada oma mõtteid ja tundeid julgelt, siis filosoferimisel on väga suur roll sealjuures. Olen filosoferinud lastega sõpruse teemal ning sealtkaudu jõudnud kõige olulisemate väärtusteni, hoolimine oma lähedastest.

Katrin: --- See on võimalik, mulle valmistab raskusi vähese suhtlemisvajadusega lapse arvamuse teada saamine (aja defitsiit). ... jutu loen lastele ette ja küsimustele tuleb tavaliselt mitu erinevat arvamust. Pean ütlema, et selliseid jutte teen üle nädala, teema valin lähtuvalt hetkeolukorrast. Kohe head tulemust ei tule, sest lapsed on harjunud ühe kindla vastusega.

Anne: Sellel aastal filosoferime vanasõnade põhjal. Kui sa teisele ei taha anda, siis ära mine teise käest ka saama (vastutus, hoolimine); Igal pool on hea, aga kodu kõige parem (hoolimine, austus); Kuidas inimene püüab, nõnda ta saab (vastutus, eneseteostus); Kuidas sina põllule, nõnda põld sinule (töökus, hoolimine, järjekindlus); Kuidas mõtted, nõnda teod (hea käitumine, sõnapidamine); Kordamine on tarkuse ema (tarkus, järjepidevus); Julge pealehakkamine on pool võitu (mis on julgus? kui tahad midagi saada, saavutada, mida pead selleks tegema? Kas sinu julgusest on kellelgi kasu?); Kes vette ei hüppa, see ujuma ei õpi (Usu

iseendasse, Julge proovida. Julgusta sõpra); Meest sõnast, härge sarvest (sõnapidamine); Lahke silm leiab sõpru (lahkus, headus, hoolimine).

Kristi: Usun, et filosofoerimise läbi on väga hea lastele väärtusi õpetada, kuna siis süveneb laps teemasse rohkem kui näiteks lihtsalt käske-keelde kasutades. --- Rääkides lastega teemadel, mis on otseselt seotud väärtustega.

Üks õpetaja tõi välja ka selle, et ainult lastega filosofoerimise meetodit kasutades ei ole võimalik väärtusi kujundada.

Anne: See on üks tore meetod, mis avab laste suu ja mõtlemise kuid kindlasti ainult filosofoerimise abil ei ole võimalik väärtusi kujundada.

3.1.2 Aktiivõppemeetodid.

Õpetajad tõid intervjuudes välja, milliseid aktiivõppemeetodeid, peale lastega filosofoerimise, nad veel kasutavad. Välja toodi kaksteist erinevat meetodit, millest grupitööd nimetati mitmel korral. Mitmel korral mainiti ka rollimängu. Ainult üks õpetajatest tõi esile õuesõppe.

Anne: Arutelu, rollimäng, õppetöö gruppides, paaristööd, ajurünnak.

Kristi: „Kiusamisest vabaks“ karukoosolekud, rühmatöö.

Liisa: Suunatud uurimuslik õpe, õuesõpe.

Mari: Planeeritud tegevused grupitööna, õppevideod oma rühma tegevustest ..., näidendite lavastamine, rühmasiseste sündmuste korraldamine ...

Ühel korral toodi välja ka situatsioonimängud, mille olukorrad tulenevad õpetaja sõnul elust enesest. Õpetaja kasutab nendes tegevustes lastega vanasõnu ja kõnekäändusid.

Katrin: --- Situatsioonimängud. Kasutan tegevustes vanasõnu ja kõnekäändusid.

3.2 Lasteraamatute tekstide sobivus ja kasutatavus

Uurimisküsimusest „Millised on lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatute tekstide sobivusele väärtushinnangute kujundamisel?“ selgus, et õpetajad kasutavad väga sageli erinevate teemade käsitlemisel lasteraamatuid. Eelistatakse enim neid lugusid ja tekste, mis on õpetlikud. Samuti tuuakse välja, et väga paljud lasteraamatud arutlemiseks ei sobi, kuna

näiteks tõlketekstid on laste jaoks rasked. Üks õpetaja toob esile ka selle, et tihti kasutab ta lastega filosofoerimiseks lasteraamatuid ja lasteraamatute tekste.

Anne: Filosofoerimise sissejuhatuseks kasutan tihti, ainult lasteraamatu teksti põhjal erinevates tegevustes ka tihti (alati otsin ikka ivaga loo). Tekstid kirjeldavad ju ikka tihti elus juhtunud sündmusi, need ongi kõige paremad aruteluteemad.

Väga paljud tekstid lahkavad ju käitumist, kombeid, pere väärtusi, sõbrast hoolimist jne ...

Katrin: Palju, lisaks kasutan lõunaune jutt. --- aitavad kindlasti, teksti või raamatu lõpus saab öelda, et meil oli ka sarnane juhtum. --- Kõik raamatud ei sobi, tekst on kas liiga lihtne või vastupidi, keerulise sõnastusega.

Liisa: Kasutan üsna palju. On olemas väga palju häid lasteraamatuid, mis edastavad õigeid väärtusi. --- Raamatutest on võimalik leida palju erinevaid lugusid, mis põhinevad päris elul. Ehk siis on võimalik samastada oma kogemustega. --- Hindan kõrgelt ---.

Õpetajate arvates sobivad lasteraamatud (lasteraamatute tekstid) hästi väärtuskasvatustlike teemade käsitlemiseks lastega filosofoerides. Välja on toodud õpetajate vastused küsimusele: „Kuidas hindate lasteraamatute tekstide sobilikkust väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel lastega filosofoerimise meetodit kasutades?“.

Anne: Väga heaks.

Mari: Hindan heaks.

Kristi: Väga hästi sobivad.

Intervjuudest selgus veel, et õpetajate arvates tuleks alati õpetajal endal kõigepealt tekstid iseseisvalt läbi töötada. Põhjuseks toodi õigete väärtuste edastamist.

Katrin: Minu kogemus on, et kõik raamatud enne lastele ette lugemist tuleb ise läbi lugeda.

Liisa: --- Sobilikke tekste filosofoerimiseks leiab alati, kui osata otsida ja süveneda. ... aga enne peab alati raamatu läbi töötama, et edastada läbi selle õigeid väärtusi.

3.3 Kriteeriumid, mille järgi valitakse lasteraamatuid

Uurimusküsimusest „Millised on kriteeriumid, millest õpetajad lähtuvad lasteraamatute (tekstide) valikul?“ tulemustest selgus, et enamus õpetajatest valib lasteraamatu teksti arusaadavuse ja teksti elulisuse järgi.

Anne: --- Et lugu ikka puudutaks meid, siis see mõjub.

Kristi: Kasutan raamatuid, mis on lastele arusaadavad.

Mari: Arusaadavus, lastele räägitakse lastele mõistetavas keeles. Tekst, mida toetab pilt. Jutt, kus on esindatud kaks erinevat seisukohta.

Samuti toodi õpetajate poolt välja see, et tekst võiks olla ilma kindla lõputa, et võimaluse korral saaks teksti jätkata, näiteks lastega filosoferimiseks. Välja toodi veel see, et teksti pikkus võiks olla parajalt lühike ning lihtne.

Katrin: Parajalt lühike (alla poole lehekülje või pool lehekülge), päevakohase (nt sarnane konflikt, arusaamatus), teema olemasolu, kõigile arusaadav tekst, kindlasti on midagi õpetlikku ja lõpu saab ise välja mõelda.

Liisa: Tekst peaks olema lihtne ja lugu loogiline, samas kus ei oleks kõik ette ära räägitud, vaid oleks võimalik sealt ka jätkata filosoferimist või arutelu väärtustest

Intervjuu küsimusele “Mis sai määravaks väärtuskasvatuse teemadel filosoferimisel teksti valikul?” vastasid õpetajad, et nende jaoks sai teksti valikul määravaks teema ning piltide olemasolu. Samuti toodi välja teksti valiku kriteeriumitena teksti pikkust ning laste vanust.

Anne: Teema ja teksti pikkus.

Katrin: Raamatu pildid on hästi läbimõeldud ja tabavalt edasi antud.

Kristi: Teema ning pildid.

Liisa: Kõik on väga oluline. Oleneb teemast ja samuti laste vanusest. ... on palju pilte, tekst on ladus ja hea.

Mari: Valik teema järgi.

3.3.1 Näiteid sobilikest lasteraamatutest.

Lasteaiaõpetajad tõid välja näiteid, milliseid lasteraamatuid või lasteraamatute tekste on nemad kasutanud lastega filosoferides väärtuskasvatuse teemadel. Samuti kirjeldasid õpetajad, miks on nad just selliseid raamatuid või lasteraamatute tekste valinud.

Anne: Kasutan väga tihti ka uut raamatut „Filosofeerimine lastega“. Seal on palju õpetlikke lugusid ja juhend läbiviimise kohta, mis on ju suur abi arutelu läbiviimisel.

Katrin: Epp Petrone „Siis, kui seened veel rääkisid“. Raamatus on tulvil igasuguseid koduseid olukordi, jutustab kodutundest ja südamehääldest ning sellest mis tähendab, kui sa oled teistest erinev. ... raamatut kasutasin, siis kui läksime matkale: ... Valisin selle teksti, sest see kõnetas mind veidi ehmatavalt, naljakalt ja oli lastepäraselt sõnastatud (lapsed on ausad ja otsekohesed).

Kristi: „Aitäh, väike hiireke“, kuna see õpetab tänamist ning tänutunnet. Näiteks veel raamatud: Minu tunded. Armastus, Headus, Kadedus, Üksildus. Need on raamatud, mis meeldivad lastele ning on samas õpetlikud. "Lapse emotsionaalne arendamine" K. Ennok, kuna selles raamatus on etteantud küsimusi vestlusteemade arendamiseks.

Liisa: Väiksemate lastega olen kasutanud lugu „Maailma kõige parem asi“, millest jätkus arutelu teemal, milline on tema enda maailma kõige parem asi ja kas kõigil on üks ja seesama maailma kõige parem asi.

Mari: „Presidendilood“, „Kuidas meil asjad käivad“, „Pipi Pikksukk“, „Pokulood“.

Mitu õpetajat tõid esile Katri Kirkkopelto raamatu „Molli“, mis nende arvates annab hästi edasi väärtusi. Õpetajad tõid välja, et selles raamatus on head pildid ning ladus tekst.

Liisa: Lasteraamat „Molli“, kus on juttu sõpruse tähtsusest. On olemas pildid, mis sobivad ka väiksematele lastele ja tekst, milles leiab ka suurematele läbi sõnade väärtuste rõhutamist. --- kus on kõik tasakaalus, on palju pilte, tekst on ladus ja hea.

Katrin: Minu lemmikud väärtuskasvatuses on Katri Kirkkopelto raamat „Molli“, õpetab kuidas olla sõbralik, mis on naeratus ja, et raamatud on õpetlikud.

4. Arutelu

Esimeseks uurimisküsimuseks oli, millised on õpetajate arvamused sobilikest viisidest, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke. Tulemustest selgus, et väärtuskasvatustlike eesmärkide saavutamiseks kasutatakse erinevaid aktiivõppemeetodeid. Põhiliselt toodi välja grupitööd. Sellest võib järeldada, et rühmatöö on väga oluline, tänu millele on võimalik lastele õpetada koostööd ja tänu millele tekib lapsel ühtekuuluvustunne. Ka „Laste vaimse tervise toetamine lasteaias“ juhendmaterjalis tuuakse välja, et rühmatöö kasutamine eesmärgiga õpetada koostööskusi, on lastesõbraliku õhkkonna loomisel oluline. Väikestes rühmades tegutsemine aitab lastel paremini teineteisega kohaneda ja see aitab väärtustada erinevusi (Järv-Mändoja et al., 2014). Sarnaselt on koostööskuse olulisuse oma uurimuses välja toonud ka Tampuu (2012), kelle bakalaureusetöö uurimuse tulemustest selgus, et kõik intervjueeritavad lasteaiasõpetajad pidasid üheks olulisemaks väärtuseks koostööd.

Käesoleva töö uurimustulemustest selgus veel, et õpetajate arvates on filosoferimise meetod üheks väga heaks viisiks lastele väärtusi õpetada, sest see avab lastel mõtlemise, kuid oldi ka arvamusel, et ainult filosoferimise abil ei ole võimalik väärtusi kujundada. Ka Säre (2010) magistrیتööst võib oletada, et lastega filosoferimise meetod aitab kaasa laste väärtushinnangute kujundamisel. Käesoleva töö autori arvates, olles ka ise lastega filosoferimist praktiseerinud, saab laps läbi filosoferimise väljendada oma mõtteid ja tundeid ning süveneb ka rohkem teemasse. Uurimistöö tulemused näitasid veel, et õpetajad kasutavad mitmeid erinevaid meetodeid väärtuskasvatustlike eesmärkide saavutamiseks, kõige enam toodi välja eeskuj. Selle tulemuse põhjuseks võib olla see, et täiskasvanud peaksid mõistma ja teadma oma rollist eeskujuna esmaste väärtushinnangute kujundajana (Kann, 2012). Ka mitmete teiste uurimuste tulemused on näidanud, et üldinimlike väärtustena peetakse kõige olulisemaks eeskuj (Paide, 2012; Schihalejev, 2011). Samale tulemusele jõudis oma bakalaureusetöös ka Kõõra (2012), kelle töö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevanemate arusaamad väärtuskasvatusest, et väärtuste omandamisel peeti kõige tähtsamaks eeskuj.

Teisele uurimisküsimusele „Millised on lasteaiasõpetajate hinnangud lasteraamatute tekstide sobivusele väärtushinnangute kujundamisel?“ saadi vastuseks, et õpetajad kasutavad lasteraamatuid ja lasteraamatute tekste väga sageli erinevate tegevuste läbiviimisel. Käesoleva uurimuse tulemustele sarnaselt leidis ka Kivilo (2012), kes tõstis esile kirjandusteoseid, mis aitavad rikastada õpilaste sõnavara ja keelekasutust. Ka Lääts (2014) uurimusest tuli välja, et lasteraamatutel on oluline väärtus, sest raamatute ja tekstide kaudu omandavad lapsed

teadmisi, millest tekib edasine huvi erinevate teemade vastu. Antud töö uurimustulemustest selgus veel, et õpetajad on arvamusel, et lasteraamatud sobivad hästi ka filosofoerimiseks. Käesoleva töö uurimuses tõid õpetajad näitena esile mitmeid erinevaid raamatuid, mis kajastavad väärtusi ning läbi mille laste väärtushinnanguid lasteaias kujundatakse. Sellest võib oletada, et lastega väärtuste teemadel filosofoerides on võimalik kasutada erinevaid lasteraamatuid ja tekste, mis on õpetajate hinnangute põhjal sobilikud nii eakohasuse kui teema pärast. Erinevate tekstide sobilikkust lastega filosofoerimiseks kinnitab ka Kiiman (2010), kes toob oma uurimuses välja, et laste mõtlemisprotsess muutub lastega filosofoerides aktiivsemaks ning lapsed hakkavad rohkem kuulnud teksti üle mõtlema ja huvi tundma.

Kolmandale uurimisküsimusele „Millised on kriteeriumid, millest õpetajad lähtuvad lasteraamatute (tekstide) valikul?“ saadi vastuseks, et kõige enam valitakse raamat/raamatu tekst just teksti arusaadavuse ja teema järgi, oluliseks peeti ka piltide olemasolu. Samuti valivad õpetajad raamatuid selle järgi, kas need sisaldavad elusündmusi kirjeldavaid tekste. Käesoleva uurimuse tulemustest selgus veel, et teksti pikkus võiks õpetajate hinnangutel olla lühike ja lihtne, mida töö autor teistest uurimustest aga ei leidnud. Kui antud töö uurimuses tõid õpetajad välja, et teema ja pildid on need kriteeriumid, millest õpetajad lähtuvad lasteraamatute ja tekstide valikul, siis sarnaselt Kurik (2012) uurimusele tõid õpetajad samuti välja, et õpetajad peavad raamatu valikul oluliseks illustratsioone raamatus. Käesolevas uurimuses aga ei toonud olulise aspektina õpetajad välja, et tekst peab olema õpetlik ja arusaadav, nagu tegid seda õpetajad Kurik (2012) uurimuses. Selle põhjuseks võis olla see, et lähtuvalt lastega filosofoerimise metoodikast pidasid õpetajad oluliseks, et lapsed saaksid ise oma mõttekäikude üle arutleda, valides loo, millel pole õpetlikku lõppu või jättes õpetliku lõpu ette lugemata.

4.1 Töö piirangud ja praktiline väärtus

Käesoleva töö piiranguteks peab autor sobivate intervjueeritavate vähesust ning valimi ühekülgisust. Töö autori arvates võiks valimit suurendada ja teha analoogne uurimus, kus õpetajad on uurimusse valitud üle Eesti. Suurem valim võimaldab tulemusi rohkem üldistada ja teha järeldusi. Samuti leiab töö autor, et sarnast uurimust võiks läbi viia ka esimese kooliastme õpetajatega, et näha, millised on klassiõpetajate arvamused väärtuskasvatustlike eesmärkide saavutamises vanemate lastega.

Kokkuvõte

Väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamine lasteraamatute kaudu lastega filosofoerimise meetodit kasutades 6-7aastaste lastega.

Antud töö ajendiks oli autori isiklik huvi, kas ja kuidas saab ühildada väärtuskasvatust, lasteraamatuid ja lastega filosofoerimise meetodit. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid meetodeid kasutades saavutavad väärtuskasvatuslikke eesmäärke 6-7aastaste lastega koolieelse lasteasutuse õpetajad, kuidas hindavad lasteaiasõpetajad lasteraamatute tekstide sobivust väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel ning kui oluliseks peavad koolieelse lasteasutuse õpetajad väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamist lastega filosofoerimise kaudu. Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud küsimustega intervjuud ning seejärel teostati tekstianalüüs seosmuustrite väljaselgitamiseks, kasutades andmete analüüsimiseks kvalitatiivset sisuanalüüsi. Käesolevas töös on kasutatud induktiivset sisuanalüüsi, mis sisaldas avatud kodeerimist.

Uurimus viidi läbi 2016.aasta kevadel ja selles osales viis Tartu ning Tallinna maakonna koolieelse lasteasutuse õpetajat. Saadud tulemused näitasid, et õpetajad kasutavad väärtuskasvatuslike eesmärkide saavutamiseks mitmeid erinevaid meetodeid. Kõige enam toodi välja eeskuju, väärtuste kujundamist, tegevuste kaudu väärtuste kujundamist ning lastega filosofoerimise meetodit. Õpetajate arvates sobivad lasteraamatute tekstid väga hästi väärtuskasvatuslike teemade käsitlemiseks. Enamjaolt eelistatakse kasutada just selliseid tekste, mis on päris elul põhinevad, et laps saaks oma kogemusi samastada ja selle põhjal enda väärtushoiakuid kujundada. Tulemustest selgus veel see, et lasteaiasõpetajate arvates on lastega filosofoerimise meetod hea viis lastele väärtuseid edastada, mistõttu võib väita, et väärtuskasvatuse eesmärkide täitmine on võimalik lastega filosofoerimise meetodi kaudu.

Käesoleva töö autori arvates võiksid õpetajad õppetöös veelgi rohkem kasutada lastega filosofoerimise meetodit, mis võimaldab lapsel iseseisvalt mõelda ja arutleda kõikvõimalike teemade üle.

Märksõnad: väärtuskasvatuslikud eesmärgid, lasteraamatute tekstid, lastega filosofoerimine

Abstract

Achieving the aims of value education through books for children using a method of philosophizing with children in age 6 to 7

An incentive for this research was the author's personal interest whether and how value education, books for children and a method of philosophizing with children can be linked to each other. The purpose of this Bachelor's Thesis was to find out what methods are used for achieving the aims of value education by preschool teachers working with children in age 6 to 7. One issue was how teachers assess the texts of children's books to be suitable to use for achieving the aims of value education and how important achieving the aims of value education through philosophizing with children are considered by preschool teachers. In this study semi-structured interview was used to gather data. Text analysis of information was done to find out links. Qualitative content analysis was used to analyze gathered information. In this work inductive content analysis, which contained an open coding, was used.

The research was held in spring 2016 and was assisted by five preschool teachers in Tallinn and Tartu County. The results show that several different methods are used to achieve the aims of value education. Setting an example, forming values, forming values by activities and a method of philosophizing were mostly set out. By teachers the texts of children's books are very suitable for dealing with value educational issues. Mostly the texts that are based on real life are preferred to use. These texts help children to identify their own experiences and judge and form their own values. By teachers philosophizing with children is considered to be a good way for giving values for children.

The author of this study thinks that teachers could more use a method of philosophizing with children, because it allows a child to think independently and discuss on all kinds of issues.

Keywords: The value of educational objectives, children's books texts, Philosophy for Children

Tänuõnad

Suur tänu kõikidele lasteaiaõpetajatele, kes olid nõus uurimuses osalema, nende vastutulelikkuse ja koostöövalmiduse eest.

Kasutatud kirjandus

- Aruste, S. (2014). *Lasteaiaõpetajate hinnangud väärtuskasvatusmetoodikale väärtuskasvatus Tarkuste Hoidise abil*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Costa, R. (2013). The importance and applicability of philosophy For children in today's society. *Revista Internacional de Filosofía Aplicada*, pp 77-106.
- Eyre, L., & Eyre, R. (1993). *Kuidas oma lastele väärtusi õpetada?* Tartu: Eesti Keele Sihtasutus
- Fisher, R. (2005). *Õpetame lapsi mõtlema*. Tartu: AS Atlex.
- Harro-Loit, H. (2011). *Väärtusarenduse analüüs- miks ja kuidas?* Tartu: Eesti Keele Sihtasutus
- Haydon, G. (2006). Väärtuskasvatus: õpetajad kui väärtuste edastajad? Pöder, M., Sutrop, M., & Valk, P. (Toim.). *Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik*. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus
- Heinsbergen, N.A. (2013). The positive effects of picture books providing acceptance of diversity in social studies and increased literacy in early childhood education. *Education and Human Development Master's Theses*.
- Heinsoo, V. (2013). *Abimaterjal lasteaiaõpetajale väärtuste käsitlemiseks 6–7-aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Järv-Mändoja, K., Riis, M., Käesel, K., & Pill, E. (2014). *Lapse vaimse tervise toetamine lasteaias*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut
- Kann, K. (2012). *Vitaalsed väärtused koolieeliku väärtuskasvatuse osana*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Kiiman, K. (2010). *Filosoferimine 5-6 aastaste lastega*. Publitseerimata magistratöö. Tallinn
- Kivilo, K. (2012). *Briti lastekirjanduse valiktekstide rakendamine inglise keele kui võõrkeele osaoskuste õpetamisel ja väärtustest kõnelemisel II kooliastmes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Kulderknup, E. (2009). *Õppe- ja kasvatusgevuse valdkonnad*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
- Kulderknup, E. (2009). *Üldoskuste areng koolieelses eas*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
- Kurik, K. (2012). *Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Kõõra, K. (2012). *Koolieelsete lasteasutuste õpetajate ja lastevaemate arusaamad*

- väärtuskasvatusest. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Laanes, M-L. (2014). *Lasteraamatute illustratsioonid ja nende ajalugu Eestis nõukogude ajast tänapäevani*. Publitseerimata lõputöö. Tallinn: RiksWeb
- Lääts, H. (2014). *Lasteraamatute kasutamine laste üldoskuste arendamisel kahe Põltsamaa lasteaia näitel*. Publitseerimata lõputöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Niemi, H. (2009). Õpetaja väärtuste kandja ja vahendajana. Sutrop, M., & Valk, P., & Velbaum, K. (Koost.) *Väärtused ja väärtuskasvatus: Valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus
- Meho, L.I. (2006). E-mail interviewing in qualitative research: A methodological discussion. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 10, 1284-1295.
- Mitt, M. (2012). Väärtuskasvatus – millised väärtused on olulised tulevikupõlvkonnale. Külastatud aadressil: <http://www.vaartuskoolitus.ee/vaartuskasvatus-millised-vaartused-on-olulised-tulevikupolkonnale/>
- Müürsepp, M. (2010). Väärtuste õpetamine keele ja kõne õpetamise ja lastekirjanduse kaudu. Veisson, M. (Koost.). *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaia*. (lk 30-35) Tartu: Eesti Keele Sihtasutus
- Org, A. (2010). *Väärtuskasvatus kirjandusõpetuses*. Külastatud aadressil: <http://oppekava.innove.ee/vaartuskasvatus-kirjandusopetuses/>
- Paide, L. (2012). *4-6aastaste laste vanemate ja õpetajate hinnangud väärtuskasvatusele Tartu lasteaegade näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositoorium
- Pilli, E., & Maandi, E. (1998). Eesti noorte eetilistest väärtustest. Mikk, J. (Toim.). *Väärtuskasvatus*. (lk 17). Tartu: Tartu Ülikooli pedagoogika osakonna väljaanne nr. 6
- Schihalejev, O. (2011). *Väärtuskasvatus õpetajakoolituses*. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus
- Schiller, P., & Bryant, T. (1998). *Väärtuste raamat*. Tartu: Kirjastus Studium.
- Sutrop, M. (2008). *Väärtuste integreerimine ainekavasse*. Külastatud aadressil: http://www.oppekava.ee/index.php/L%C3%B5imingu_seminar_07.11.2008
- Sutrop, M. (2008). Margit Sutrop: kool kui noorte väärtuste kujundaja. Külastatud aadressil: <http://arvamus.postimees.ee/40019/margit-sutrop-kool-kui-noorte-vaartuste-kujundaja>
- Sutrop, M. (2009). *Väärtused ja haridus ühiskondlikus kontekstis*. (Koostajad: M. Sutrop, P. Valk, K. Velbaum), *Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. Sajandi Eesti ja Soome koolis*. lk. 50- 67. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.
- Sutrop, M. (s.a.). *Väärtused ja väärtuskasvatus lasteaia*. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

- Säre, E. (2010). *Filosoofiliste vestluste ja tegevuste rakendamise võimalused lastega ühe algklassi näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu: DSpace Repositorium
- Säre, E. (2012). Väärtuste kujunemine lastega filosoferides. Schihalejev, O. (Koost.) *Õppemeetodid väärtuskasvatuse teenistuses- miks ja kuidas?* Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus
- Tampuu, A. (2012). *Lasteaiaõpetajate hinnanguid demokraatlikele väärtustele ja nende kujundamise võimalustele koolieelses lasteasutuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: DSpace Repositorium
- Zoller, E. (2008). *Väikesed filosoofid*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Veisson, M., & Kuurme, T. (2010). Ülevaade väärtustest, väärtuskasvatusest ja moraalist. Veisson, M. (Koost.) *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (lk 9-22) Tartu: Eesti Keele Sihtasutus
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool

Lisad

Intervjuu küsimused

Taustaküsimused

1. Milline on Teie haridustase? Millises õppeasutuses ja mis aastal omandasite koolieelse lasteasutuse õpetaja hariduse?
2. Kui kaua olete lasteaiaõpetajana töötanud?
3. Mis vanuses lastega Te töötate?
4. Kas Te olete osalenud koolitustel, mis käsitles väärtuskasvatust, erinevaid aktiivõppemeetodeid või lastekirjanduse kasutamist? Kui jah, siis kas nendel koolitustel käsitleti ka lastega filosoferimise teemasid?
5. Milline on Teie kogemus lastega filosoferimise meetodi praktiseerimisel?
6. Kui pika perioodi vältel olete praktiseerinud lastega filosoferimise meetodit?
7. Mitu korda nädalas olete kasutanud lastega filosoferimise meetodit?
8. Kas Te olete praktiseerinud väärtuskasvatuse eesmärgil lastega filosoferimise meetodit?

Uurimusküsimus 1: Millised on õpetajate arvamused sobilikest viisidest, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke?

1. Milliste põhiväärtuste kujundamist lasteaias peate Teie kõige olulisemaks (hoolivus, abivalmidus, turvalisus, sallivus, loovus, koostöö, eeskuju, tervis, lapsekesksus, usaldus, areng, avatus)? Palun tooge välja kolm põhiväärtust ja põhjendage, miks valisite just need.
2. Millised on Teie arvates sobilikud viisid, kuidas saavutada väärtuskasvatuse eesmäärke (väärtuste õpetamine, moraali lugemine, tegevuste kaudu, eeskuju järgi, keeldude ja käskude kaudu)?
3. Kuivõrd on võimalik Teie arvates väärtuskasvatustlike eesmärkide saavutamine lastega filosoferimise meetodi praktiseerimisel?
4. Palun tooge näiteid lastega filosoferimise meetodi praktiseerimise kasutamisel väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamise kohta.
5. Milliseid aktiivõppemeetodeid, peale lastega filosoferimise meetodi, olete veel praktiseerinud?

Uurimusküsimus 2: Millised on lasteaiaõpetajate hinnangud lasteraamatute tekstide sobivusele väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamisel?

1. Kui palju kasutate Teie lasteraamatute tekste erinevates tegevustes väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamisel?
2. Kuidas hindate lasteraamatute tekstide sobilikkust väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel? Palun tooge mõni näide ja põhjendage.
3. Kuidas hindate lasteraamatute tekstide sobilikkust väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel lastega filosoferimise meetodit kasutades?
4. Palun tooge mõni näide, millist lasteraamatut olete väärtuskasvatuse teemade käsitlemisel lastega filosoferimise meetodit praktiseerides kasutanud? Palun põhjendage oma valikut, miks just see lasteraamat oli Teie arvates sobilik.

Uurimusküsimus 3: Millised on kriteeriumid, millest õpetajad lähtuvad lasteraamatute (tekstide) valikul?

1. Kuidas aitavad Teie arvates kaasa lasteraamatute tekstid väärtuste teemade käsitlemisel?
2. Milliste kriteeriumite järgi valite Teie lasteraamatute tekste lastega filosoferimiseks just väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks?
3. Milliseid lasteraamatuid või lasteraamatute tekste olete kasutanud lastega filosoferides väärtuskasvatuse teemadel? Palun tooge konkreetne näide ning selgitage, miks valisite just selle raamatu/teksti?
4. Mis sai määravaks väärtuskasvatuse teemadel filosoferimisel teksti valikul (teema, teksti pikkus, küsimused, dialoog, pildid)? Palun tooge konkreetne näide.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

16.06.2016

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, KELIAN ORAS (sünd. 12.08.1993)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Väärtuskasvatustlike eesmärkide saavutamise lasteraamatute kaudu lastega filosoferimise meetodit kasutades 6-7aastaste lastega“, mille juhendaja on Egle Säre.

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 16.05.2016